

Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“

Zaključci konferencije

„Transatlantsko savezništvo – izazovi i rješenja“

Transatlantsko savezništvo u novoj sigurnosnoj arhitekturi

NATO savez je regionalni savez s globalnom razinom odgovornosti za očuvanje mira, ljudskih prava, sloboda te osobne i društvene sigurnosti. NATO predstavlja snažan obrambeni zid protiv nedemokratskih i neprijateljskih autokratskih sustava koji žele silom mijenjati postojeću svjetsku sigurnosnu arhitekturu, nametati svoju volju drugim narodima i državama te narušavati pravo pojedinaca i zajednica na slobodu i demokraciju. Članak 5 Povelje NATO saveza pruža zaštitu za skoro milijardu ljudi. Kolektivna obrana od posebne je važnosti za Saveznice koje su malobrojne i slabijeg gospodarskog stanja te ne mogu razviti sve obrambene sposobnosti u mjeri dovoljnoj za preventivno odvracanje mogućeg protivnika. Članstvo u NATO savezu istovremeno predstavlja veliku privilegiju, ali i još veću odgovornost, posebno s obzirom na uporabu goleme moći kojom Savez raspolaže. I to ne samo vojne moći. Jer sigurnost je javno dobro i pravo svakog pojedinca i zajednice.

Savez treba raditi na širenju i jačanju programa poput Partnerstva za mir te na povezivanju s drugim regionalnim organizacijama kako bi se ojačala globalna sigurnosna arhitektura. To uključuje preuzimanje odgovornosti za mir i poticanje otvorene i iskrene komunikacije kako među Saveznicama, tako i među partnerima, posebno u situacijama prevencije, nastajanja i razvoja kriza. Bilateralna i multilateralna diplomatska aktivnost ključna je za ostvarenje tih ciljeva.

Zajedništvo obvezuje. Saveznice se često vode svojim nacionalnim interesima, ali za postizanje učinkovitosti potrebno je uporno raditi na razvoju povjerenja među Saveznicama te poticati kulturu suradnje i uvažavanja različitih pojedinačnih ili grupnih interesa. NATO treba raditi na jačanju unutarnjeg zajedništva i zajedničkoj obrani. Borba protiv terorizma ne smije biti zapostavljena zbog drugih izazova s kojima se Savez suočava. Zajednički treba odgovoriti na brojne sigurnosne izazove i otvorena pitanja s kojima se Savez suočava ili će se tek suočiti. Razvoj vojske EU-a nije održivo rješenje u stručnom pogledu. EU treba razviti svoje vojne,

obrambene i sigurnosne sposobnosti koje će biti komplementarne NATO-ovim kako bismo mogli djelovati zajednički.

NATO savez je nuklearni savez. Ne postoji nešto poput europskog nuklearnog štita. Te dvije činjenice predstavljaju ogromnu odgovornost za članice Saveza u upravljanju krizama, bilo postojećim, bilo budućim. Poseban naglasak stavlja se na rusku agresiju na Ukrajinu, iz koje NATO mora izvući brojne pouke, kako na pojedinačnoj, tako i na savezničkoj razini. Te pouke treba znati, moći, željeti i htjeti primijeniti u procesu prilagodbe Saveza novim sigurnosnim izazovima. U tom kontekstu, potrebno je odgovorno pristupiti postojećim zahtjevima za članstvo u Savezu.

NATO – struktura, organizacija, djelovanje

Savez treba raditi na razvoju svojih transformacijskih mogućnosti, kapaciteta i sposobnosti u skladu s očekivanim i predviđenim izazovima, rizicima i prijetnjama, uključujući i one neočekivane. Treba poticati interoperabilnost te razvijati sposobnosti učinkovitog vođenja, upravljanja i zapovijedanja.

Ruske agresije na Ukrajinu, zlonamjerna miješanja u brojne političke procese u zemljama saveznicama od strane protivnika, kao i drugi oblici kratkoročnih i dugoročnih, manje i više ozbiljnih rizika, prijetnji i izazova, trebaju biti jasno i potpuno analizirani. Naučene lekcije, uočene slabosti i ranjivosti treba otkloniti, dok prednosti treba poticati i dodatno unapređivati.

Ljudi su bitni. Oni čine razliku u svim procesima transformacije, istraživanja, razvoja, planiranja, vođenja, upravljanja, zapovijedanja i odlučivanja. Stoga su procesi trajnog obrazovanja, razvoja novih i primjenjivih znanja, motiviranje ljudi te njihovo usavršavanje od ključne važnosti za budućnost Saveza, kako na nacionalnoj, tako i na savezničkoj razini.

Znanstvene aktivnosti Saveznica od izuzetne su važnosti za razvoj sposobnosti i mogućnosti Saveza, kao i za uvjerljivo odvratanje. Znanost može pružiti temelje za bitne razlike, posebno u domeni borbe protiv različitih vrsta kinetičkih prijetnji.

Saveznice moraju razviti sposobnost uvjerljivog i vjerodostojnog odvratanja. Potencijalni agresor mora shvatiti i znati da je trošak agresije znatno veći od koristi koju bi privremeno mogao steći. Savez mora moći uvjerljivo odgovoriti na prijetnju i postići ukupnu pobjedu nad mogućim agresorom. Takva sposobnost odvratanja ima smisla i na njoj treba inzistirati. Stoga Saveznice trebaju trajno raditi na jačanju obrambenih kapaciteta, povećavati

ulaganja u obranu i sigurnost društava Saveznica. Potrebno je ojačati ulaganje u obrambenu i sigurnosnu industriju te uskladiti različitosti u obrambenoj proizvodnji. U SAD-u djeluje premali broj proizvođača, dok ih u Europi ima previše. To je od ključne važnosti za transformaciju zastarjelih istočnih obrambenih sustava u moderne zapadne. Potrebno je također jačati društvenu otpornost Saveznica, posebno u kontekstu suvremenih sigurnosnih izazova hibridne naravi.

Moderni sigurnosni izazovi

S ciljem suočavanja s budućim sigurnosnim izazovima, rizicima i prijetnjama, važno je razvijati savezničke odnose s EU jer je zajednička obrana nužnost i potreba. Europa treba ulagati u vlastitu sigurnost te razviti sposobnosti odvratanja u svim domenama: fizičkoj, informacijskoj, digitalnoj i kognitivnoj. Komunikacija između NATO saveza i EU mora biti otvorena i saveznička. EU i NATO trebaju raditi na uspostavi tzv. "vojnog Schengena" kako bi prevencija i odvratanje dobili dodatnu vrijednost i sposobnosti.

Savez mora biti prilagodljiv, agiln i stalno raditi na poboljšanju, razvoju i unaprjeđivanju vlastitih poslovnih procesa, s naglaskom na procese donošenja odluka u zahtjevnim situacijama. Također, treba jačati vlastitu prisutnost u medijskom prostoru Saveznika i drugih država. Postavljeni ciljevi, sredstva koja se namjerava koristiti, metode i načini kako to realizirati od strategijske su važnosti za pozitivnu učinkovitost Saveza u procesima prilagodbe novim i budućim sigurnosnim izazovima koji moraju biti trajne naravi. Savez mora biti otporan na izazove, siguran i pružiti najvišu moguću razinu osjećaja sigurnosti stanovništva te biti učinkovit i brzo oporavljiv u slučaju izloženosti rizicima i prijetnjama. Spremnost na djelovanje i volja kod ljudi, razvijene sposobnosti te iskazane mogućnosti temelj su uspješnosti Saveza.

Donositelji političkih odluka trebaju biti svjesni da oružane snage ne provode procese planiranja prije donošenja odluka jer to nije svrsishodno, korisno niti moguće s obzirom na učinkovitost, uporabu resursa te unošenje zamora i opterećenja sustava. Procesi planiranja aktivnosti započinju tek nakon donesenih odluka, stoga treba proći određeno vrijeme između donošenja odluke i spremnosti sustava da učinkovito reagira na najbolji mogući način, u skladu s postavljenim ciljevima i zadaćama te na način i u mjeri koji odgovara svrsi. U tom su kontekstu od izuzetne važnosti za razvoj sposobnosti Saveza aktivnosti prikupljanja, obrade i

distribucije podataka izvještajno-sigurnosne naravi, kako na razini pojedinačnih Saveznica, tako i na razini cijelog Saveza.

Razmjena iskustava i znanja mora biti iskrena, pravodobna i potpuna. Jedino na taj način, razvijanjem dodatnog povjerenja, mogu se unaprijediti procesi donošenja odluka, s posebnim naglaskom na krizne i ratne situacije. Proces donošenja odluka ne smije biti zaustavljen u situacijama kad je Savez i njegovi interesi očuvanja mira i demokracije suočen s neposrednom prijetnjom.

NATO savez ima posebnu važnost i ulogu na globalnoj razini u prilagodbi novoj sigurnosnoj arhitekturi koja će jamčiti stabilnost, mir, sigurnost, neovisnost i suverenitet svih svojih Saveznica, kao i zemalja s kojima Savez uspostavlja različite oblike partnerskih i prijateljskih odnosa. NATO savez mora pažljivo pratiti aktivnosti mogućih protivnika, kao i procese koji imaju potencijal šire destabilizacije: događaji u Transnistriji, na području Kavkaza, Bliskog istoka te u Indo-Pacifiku i aktivnosti povezane s Kinom.

Pobjeda Ukrajine nad Rusijom ključna je za dugotrajnu i sigurnu stabilizaciju Europe, ali i NATO saveza. To će biti i jasan pokazatelj drugim potencijalnim agresorima s kakvim se posljedicama mogu suočiti ako planiraju ili provode agresiju na neku državu.

NATO treba posvetiti posebnu pažnju sigurnosnim izazovima na Jugu Europe, uključujući aktivnosti Srbije i njezinu budućnost unutar EU te njezine veze s NATO savezom.

NATO ima i posebnu obvezu obraćanja pažnje na klimatske promjene jer one izravno utječu na lokalne, regionalne, kontinentalne i globalne sigurnosne rizike i procese. S obzirom na to da vojne aktivnosti imaju negativan utjecaj na klimatske promjene, Saveznice trebaju voditi računa o pomirenju dviju krajnosti: sposobnosti razvoja vojnih i oružanih efektiva s ciljem vjerodostojnog odvratanja i pružanja podrške zelenim politikama očuvanja okoliša.